

gere, non eris in tua potestate, et aut in nullius eris, aut in alterius: Si in nullius, aut invitus, aut volens: sed invitus esse nihil potes, nisi te vis aliqua superaverit, porro nulla vi superari potest, qui est in nullius potestate: si autem volens in nullius eris potestate, ad hoc ratio recurrit, ut sis in tua; et aut te injuste regendo juste miser sis: aut quoniam quodlibet volens eris, habes adhuc unde gratias agas bonitati Conditoris tui. Quod si in tua potestate non eris, aut potentior profecto, aut infirmior te habebit in potestate. Quod si infirmior tua culpa, et justa miseria: poteris enim infirmiolem superare si voles. Si autem potentior te infirmiolem habebit in potestate, nullo modo tam rectam ordinationem recte injustam putabis. Verissime igitur dictum est: Si hoc injustum est, non sic eris; si autem justum, laudemus eum cujus legibus sic eris.

XX. Si dixerit: Ideo magis volo vel miser esse, quam omnino non esse, quia jam sum: si autem prius quam essem possem consuli, eligerem non esse potius quam ut essem miser. Nunc enim quod timeo non esse cum miser sim, ad ipsam miseriam pertinet, qua non id volo, quod velle deberem; magis enim non esse quam miser esse velle deberem. Nunc vero fateor me quidem malle vel miserum esse quam nihil; sed tanto stultius id volo, quanto miserius: tanto autem miserius, quanto verius video non hoc me velle debuisse. Respondebo: Cave potius ne hic erres, ubi te videre verum putas. Nam si beatus esses, utique esse quam non esse malles: et nunc miser cum sis, mavis tamen esse vel miser quam omnino non esse, cum esse nolis miser. Considera igitur, quantum potes, quam magnum bonum sit ipsum esse, quod et beati et miseri volunt. Nam si hoc bene consideraveris, videbis te in tantum esse miserum, in quantum non propinquas ei quod

summe est; in tantum autem putare melius esse, ut quisque non sit quam ut miser sit, in quantum non vides quod summe est: et ideo tamen te esse velle quoniam ab illo es qui summe est.

XXI. Si vis itaque miseriam fugere, ama in te hoc ipsum, quia esse vis. Si enim magis magisque esse volueris, ei quod summe est propinquabis: et gratias age nunc quia es. Quamvis enim beatis sis inferior, superior tamen es quam ea quæ non habent vel beatitudinis voluntatem; quorum tamen multa etiam a miseris laudantur. Omnia tamen eo ipso quo sunt, jure laudanda sunt: quia eo ipso quo sunt, bona sunt. Quanto enim amplius esse amaveris, tanto amplius vitam æternam desiderabis, teque ita formari exoptabis, ut affectiones tuæ non sint temporales; de temporalium rerum amoribus injustæ et impressæ: quæ temporalia et ante quam sint non sunt, et cum sunt fugiunt, et cum fugerint non erunt. Itaque cum futura sunt, nondum sunt; cum autem præterita sunt, jam non sunt. Quomodo igitur tenebuntur ut maneant, quibus hoc est incipere ut sint, quod est pergere ut non sint. Quia autem amat esse, probat ista in quantum sunt, et amat quod semper est. Et si variabatur in amore istorum, muniatur in illius; et si diffluebat in amore transeuntium, in permanentis amore solidabitur, et stabit, et obtinebit ipsum esse, quod volebat cum timebat non esse, et stare non poterat irretitus amore fugientium. Non igitur tibi displiceat, imo maxime placeat, quo mavis esse vel miser, quam propterea miser non esse, quia nihil eris. Huic enim exordio quo esse vis, si adjicias magis magisque esse, consurgis atque extrueris in id quod summe est; atque ita te ab omni labe cohibebis, qua transit ut non sit quod infime est, et secum amantis vires subruit. Hinc fiet ut qui mavult non esse ne miser sit, quia non esse

non potest, restet ut miser sit. Qui autem plus amat esse quam odit miser esse, adjiciendo ad id quod amat, quod odit excludat; cum enim in suo genere perfecte esse cœperit, miser non erit.

XXII. Nam illud vide quam absurbe et inconvenienter dicatur: Mallem non esse quam miser esse. Qui enim dicit: Mallem hoc quam illud, eligit aliquid. Non esse autem non est aliquid, sed nihil: et ideo nullo pacto potes recte eligere, quando quod eligas non est. Dicis velle te quidem esse, cum sis miser, sed non hoc velle debuisse. Quid igitur velle debuisti? Non esse, inquis, potius. Si hoc velle debuisti, hoc est melius: quod autem non est, melius esse non potest: non ergo id velle debuisti; veraciorque sensus est quo id non vis, quam opinatio per quam te id velle debuisse arbitraris. Deinde quod quisque recte eligit appetendum, cum ad id pervenerit, necesse est melior fiat: melior autem esse non poterit, qui non erit: nemo igitur recte potest eligere ut non sit. Neque enim moveri nos oportet eorum judicio, qui urgente miseria sese interemerunt. Aut enim eo confugerunt, ubi melius fore sibi putarunt; et non est contrarium rationi nostræ, quoquo modo putaverint: aut si nullos se futuros omnino crediderunt, multo minus falsa electio nihil eligentium commovebit. Quomodo enim sequar eligentem, a quo si quæram quid eligat, respondebit: Nihil? Nam qui eligit non esse, profecto se nihil eligere, etiam si hoc nolit respondere, convincitur.

XXIII. Verumtamen ut de hac tota re, si potero dicam quod sentio. Nemo mihi videtur, cum se ipsum necat aut quolibet modo emori cupit, habere in sensu, quod post mortem non sit futurus; tametsi aliquantum hoc in opinione habeat. Nam opinio aut in errore, aut in veritate ratiocinantis est, vel credentis: sensus autem aut consue-

tudine aut natura valet. Posse autem fieri ut aliud sit in opinione, aliud in sensu, vel ex hoc cognoscere facile est, quod plerumque aliud faciendum esse credimus, et aliud facere delectat. Et aliquando veracior est sensus quam opinio, si illa de errore, ille de natura est: velut cum æger plerumque aqua frigida conducibiliter delectatur, quam tamen credit, si biberit, esse nocituram. Aliquando veracior opinio quam sensus, si credit arti medicinæ, obesse frigidam, cum revera oberit, et tamen bibere delectet: aliquando utrumque in veritate est, cum id quod prodest, non solum ita creditur, sed etiam libet. Aliquando utrumque in errore, cum id quod nocet, et prodesse creditur, et libere non desinit. Solet autem et recta opinio pravam corrigere consuetudinem, et prava opinio rectam depravare naturam: tanta vis est in dominatu et principatu rationis. Cum ergo quisque credens, quod post mortem non erit, intolerabilibus tamen molestiis ad totam cupiditatem mortis impellitur, et decernit atque arripit mortem, in opinione habet errorem omnimodæ deflectionis, in sensu autem naturale desiderium quietis. Quod autem quietum est, non est nihil; imo etiam magis est quam id quod inquietum est. Inquietudo enim variat affectiones, ut altera alteram perimat: quies autem habet constantiam, in qua maxime intelligitur quod dicitur, est. Omnis itaque ille appetitus in voluntate mortis, non ut qui moritur non sit, sed ut requiescat intenditur. Ita cum errore credat non se futurum, natura tamen quietus esse, hoc est, magis esse desiderat. Quapropter sicut nullo pacto fieri potest, ut non esse aliquem libeat: ita nullo pacto fieri oportet, ut ex eo quod est quisque, bonitati Creatoris ingratus sit.

XXIV. Si dixerit: Non erat tamen difficile aut laboriosum omnipotenti Deo, ut omnia quæcumque fecit sic

haberent ordinem suum, ut nulla creatura usque ad miseriam perveniret; non enim hoc aut omnipotens non potuit, aut bonus invidit: respondebo, ordinem creaturarum a summa usque ad infimam gradibus justis ita decurrere, ut ille invideat qui dixerit: Ista non esset: invideat etiam ille qui dixerit: Ista talis esset. Si enim talem vult esse qualis est superior, jam illa est, et tanta est ut adjici ei non oporteat, quia perfecta est. Qui ergo dicit: Etiam ista talis esset, aut perfectæ superiori vult addere, et erit immoderatus et injustus; aut istam vult interimere, et erit malus atque invidus. Qui autem dixerit: Ista non esset, nihilominus erit malus atque invidus, cum eam non vult esse, qua inferiorem laudare adhuc cogitur. Velut si dicat: Non esset luna, cum etiam lucernæ claritatem longe inferiorem, in suo tamen genere pulchram, et terrenis tenebris esse decoram atque aptam nocturnis usibus, atque in his omnibus pro suo modulo utique laudabilem aut fateatur, aut stultissime vel contentiose neget. Quomodo ergo recte dicere audebit: Luna non esset in rebus, qui si diceret: Lucerna non esset, deridendum se esse sentiret? Quod si non dicit: Luna non esset, sed qualem solem videt, talem dicit lunam esse debuisse, non intelligit nihil aliud se dicere quam: Non esset luna, sed essent soles duo. In quo dupliciter errat, quod rerum perfectioni et addere aliquid cupit, cum desiderat alterum solem; et minuere cum lunam vult detrahi.

XXV. Hic fortasse dicat, ideo nihil se de luna conqueri, quia splendor ejus ita minor est, ut miser non sit; de animarum autem non obscuritate, sed miseria se dolere. Sedulo cogitet ita lunæ splendorem non esse miserum, ut nec splendor solis sit beatus. Quamvis enim corpora cœlestia sint, corpora sunt tamen quantum ad lucem istam pertinet, quæ per corporeos oculos sentiri potest.

Nulla autem corpora, quantum ad sese attinet, vel beata possunt esse, vel misera; quanquam beatorum aut miserorum corpora possint esse. Sed de illis luminibus similitudo adhibita id docet, ut quemadmodum corporum differentias contemplando, videns alia clariora injuste petis auferri quæ obscuriora conspexeris, aut clarioribus adæquari; sed ad perfectionem universatis referens omnia, quanto magis minusve inter se clara sunt, tanto magis cernis esse omnia; nec tibi occurrit perfecta universitas, nisi ubi majora sic præsto sunt, ut minora non desint: sic etiam differentias animarum cogites, in quibus hoc quoque invenies, ut miseriam quam doles, ad id quoque valere cognoscas, ut universitatis perfectioni nec illæ desint animæ, quæ miseræ fieri debuerunt, quia peccatrices esse voluerunt. Tantumque abest ut Deus tales facere non debuerit, ut etiam cæteras creaturas laudabiliter fecerit longe inferiores animis miseris.

XXVI. Sed adhuc videtur minus intelligens quod dictum est, habere quod contradicat: dicit enim: Si universitatis perfectionem complet etiam nostra miseria, defuisset aliquid huic perfectioni, si beati semper essemus. Quapropter si ad miseriam nisi peccando non pervenit anima, etiam peccata nostra necessaria sunt perfectioni universitati quam condidit Deus. Quomodo ergo juste peccata punit, quæ si defuissent, creatura ejus plena et perfecta non esset? Hic respondetur, non ipsa peccata vel ipsam miseriam perfectioni universitatis esse necessaria, sed animas in quantum animæ sunt; quæ si velint, peccant; si peccaverint, miseræ fiunt. Si enim peccatis earum detractis miseria perseverat, aut etiam peccata præcedit, recte deformari dicitur ordo atque administratio universitatis. Rursus si peccata fiant, et desit miseria, nihilominus dehonestat ordinem iniquitas. Cum autem

non peccantibus adest beatitudo, perfecta est universitas. Cum vero peccantibus adest miseria, nihilominus perfecta est universitas. Quod autem ipse non desunt animæ, quas vel peccantes sequitur miseria, vel recte facientes beatitudo, semper naturis omnibus universitas plena atque perfecta est. Non enim peccatum et supplicium peccati naturæ sunt quædam, sed affectiones naturarum, illa voluntaria, ista pœnalis. Sed voluntaria quæ in peccato fit, turpis affectio est. Cui propterea pœnalis adhibetur, ut ordinet eam, ubi talem esse non turpe sit, et decori universitatis congruere cogat, ut peccati dedecus emendet pœna peccati.

XXVII. Hinc fit ut peccans creatura superior, a creaturis inferioribus puniatur; quia ille tam sunt infimæ, ut ornari etiam a turpibus animis possint, atque ita decori universitatis congruere. Quid enim tam magnum in domo est quam homo, et quid tam abjectum et infimum quam cloaca domus? Servus tamen in tali peccato detectus, ut mundandæ cloacæ dignus habeatur, ornat eam etiam turpitudine sua; et utrumque horum, id est, turpitudine servi, et mundatio cloacæ, jam conjunctum et redactum in quamdam sui generis unitatem, ita dispositæ domui coaptatur atque subtexitur, ut ejus universitati ordinatissimo decore conveniat. Qui tamen servus si peccare nolisset, non defuisset domesticæ disciplinæ alia provisio, qua necessaria mundarentur. Quid itaque tam infimum in rebus quam corpus omne terrenum? Hanc tamen corruptibilem carnem etiam peccatrix anima sic ornat, ut ei speciem decentissimam præbeat, motumque vitalem. Habitationi ergo cœlesti talis anima non congruit per peccatum; terrestri autem congruit per supplicium: ut quodlibet elegerit, semper sit pulchra universitas decentissimis partibus ordinata, cujus est conditor et administrator

Deus. Namque optimæ animæ cum in infimis creaturis habitant, non eas ornant miseria sua quam non habent, sed usu earum bono. Si autem peccatrices animæ permittantur habitare in sublimibus locis, inhonestum est: quia non conveniunt illis, quibus nec bene uti possunt, nec ornamenti aliquid conferunt.

XXVIII. Ideo quanquam orbis iste terrenus rebus corruptibilibus deputatus sit, tamen servans quantum potest imaginem superiorum, exempla nobis et indicia quædam demonstrare non cessat. Si enim bonum et magnum aliquem virum hortante honestatis officio videamus ignibus, quantum ad corpus attinet, concremari, non hoc vocamus pœnam peccati, sed fortitudinis et patientiæ documentum, eumque magis diligimus, cum foedissima corruptio corporea membra ejus absumat, quam si nihil hujusmodi pateretur: miramur quippe animi natura mutabilitate corporis non mutari. At vero crudelissimi latronis membra cum tali supplicio confici aspicimus, approbamus ordinem legum. Ornant ergo ambo illa tormenta, sed ille merito virtutis, iste peccati. At si post illos ignes, vel etiam ante illos, optimum virum illum commutatum ad congruentiam cœlestis habitationis ad sidera videremus attolli, utique lætaremur. Si autem sceleratum latronem, sive ante supplicium, sive post supplicium, cum eadem militia voluntatis ad sedem honoris sempiternam levare videremus in cœlum, quis non offenderetur? Ita fit ut inferiores creaturas ambo ornare potuerint, superiores autem unus illorum. Ex quo admonemur advertere, mortalitatem carnis hujus et primum hominem ornasse, ut peccato pœna congrueret, et Dominum nostrum, ut a peccato misericordia liberaret. Non autem sicut justus potuit in ipsa justitia permanens corpus habere mortale; ita iniquus potest dum iniquus est, ad immortalitatem per-

venire sanctorum, scilicet sublimem et angelicam, non eorum Angelorum, de quibus Apostolus ait: « Nescitis » quia Angelos sumus iudicaturi¹, » sed eorum de quibus Dominus ait: « Et erunt æquales Angelis Dei². » Qui enim æqualitatem Angelorum desiderant propter inanem gloriam suam, non ideo volunt æquales esse Angelis, sed Angelos sibi. Itaque in tali voluntate perseverantes, æquabuntur supplicio prævaricatoribus Angelis, potestatem suam potius quam Dei omnipotentis diligentibus. Talibus enim ad sinistram constitutis, quia non quæsierunt Deum per humilitatis januam, quam in se ipso Dominus Jesus Christus ostendit, et immisericorditer superbeque vixerunt, dicetur: « Ite in ignem æternum, qui » præparatus est diabolo et angelis ejus³. »

XXIX. Cum enim duæ sint origines peccatorum, una spontanea cogitatione, alia persuasione alterius, quo pertinere arbitror quod Propheta dicit: « Ab occultis meis » munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo⁴. » Utrumque voluntarium est quidem; nam sicut propria cogitatione non peccat invitus, ita dum consentit male suadenti, non utique nisi voluntate consentit: sed tamen gravius est, non solum nullo suadente propria cogitatione peccare, sed etiam peccandum alteri per invidentiam dolumque suadere, quam ad peccandum alterius suasionem traduci. Servata est ergo in utroque peccato justitia Domini punientis. Nam et illud appensum est æquitatis examine, ut nec ipsius diaboli potestati negaretur homo, quem sibi male suadendo subjecerat. Iniquum enim erat, ut ei quem cœperat, non dominaretur. Nec fieri ullo modo potest, ut Dei summi et veri perfecta justitia, quæ usquequaque pertenditur, deserat etiam ordinandas ruinas peccantium. Et tamen quia minus peccaverat homo quam

¹ 1 Cor. iii, 2. — ² Luc. xx, 36. — ³ Matth. xxv, 41. — ⁴ Psal. xviii, 14.

diabolus, id ipsum ei valuit ad reparandam salutem, quod principi hujus mundi, patris rerum scilicet hujus mortalis atque infimæ, hoc est, principi omnium peccatorum, et præposito mortis, usque ad mortalitatem carnis addictus est. Ita enim conscientia mortalitatis timidus, et a vilissimis et abjectissimis bestiis vel etiam minutissimis molestias atque interitum reformidans, incertusque futurorum, et illicitas cohibere læticias, et maxime superbiam, cujus persuasionem dejectus est, et quo uno vitio misericordiae medicina respuitur, frangere consuevit. Quid enim tam opus habens misericordia quam miser? Et quid tam indignum misericordia quam superbus miser?

XXX. Ex quo factum est, ut illud Dei Verbum per quod facta sunt omnia, et quo fruitur omnis angelica beatitudo, usque ad miseriam nostram clementiam suam porrigeret, et Verbum caro fieret, et habitaret in nobis. Sic enim posset panem Angelorum homo manducare, nondum Angelis adæquatus, si panis ipse Angelorum hominibus dignaretur æquari. Nec sic descendit ad nos, ut illos desereret; sed simul integer illis, integer nobis, illos intrinsecus pascens per id quod Deus est, nos forinsecus admonens per id quod nos sumus, idoneos facit per fidem, quos per speciem pascit æqualiter. Quia enim rationalis creatura Verbo illo tanquam optimo cibo suo pascitur: humana autem anima rationalis est, quæ mortalibus vinculis peccati poena tenebatur, ad hoc diminutionis reducta, ut per conjecturas rerum visibilium ad intelligenda invisibilia niteretur; cibus rationalis creaturæ factus est visibilis, non commutatione naturæ suæ, sed habitu nostræ, ut visibilia sectantes, ad se invisibilem revocaret. Sic eum anima, quem superbiens intus reliquerat, foris humilem invenit, imitatura ejus humilitatem visibilem, et ad invisibilem altitudinem reditura.

XXXI. Atque Verbum Dei unicus Dei Filius, diabolum quem semper sub legibus suis habuit et habebit, homine indutus etiam homini subjugavit: nihil ei extorquens violento dominatu, sed superans eum lege justitiæ; ut quoniam fœmina decepta, et dejecto per fœminam viro omnem prolem primi hominis tanquam peccatricem legibus mortis, malitiosa quidem nocendi cupiditate, sed tamen jure æquissimo vindicabat, tandiu potestas ejus valeret, donec interficeret Justum, in quo nihil dignum morte posset ostendere, non solum quia sine crimine occisus est, sed etiam quia sine libidine natus: cui subjugaverat ille quos ceperat, ut quidquid inde nasceretur, tanquam suæ arboris fructus, prava quidem habendi cupiditate, sed tamen non iniquo possidendi jure retineret. Justissime itaque dimittere cogitur credentes in eum, quem injustissime occidit, ut et quod temporaliter moriuntur, debitum exolvant, et quod semper vivunt, in illo vivant, qui pro eis quod non debebat exolvit: quibus autem infidelitatis perseverantiam persuasisset, juste secum haberet in perpetua damnatione consortes. Ita factum est, ut neque diabolo per vim eriperetur homo, quem nec ipse vi, sed persuasione ceperat: et qui juste plus humiliatus est, ut serviret cui ad malum consenserat, juste per eum cui ad bonum consensit liberaretur; quia minus iste in consentiendo, quam ille in male suadendo peccaverat.

XXXII. Naturas igitur omnes Deus fecit, non solum in virtute atque justitia permansuras, sed etiam peccaturas, non ut peccarent, sed ut essent ornaturæ universum, sive peccare, sive non peccare voluissent. Si enim rebus deessent animæ quæ ipsum fastigium ordinis in universa creatura sic obtinerent, ut si peccare voluissent, infirmaretur et labefactaretur universitas, magnum quiddam deesset creaturæ: illud enim deesset, quo remoto stabilitas re-

rum atque connexio turbaretur. Tales sunt optimæ, et sanctæ, et sublimes creaturæ coelestium vel supercoelestium Potestatum, quibus solus Deus imperat; universus autem mundus subjectus est. Sine istarum officiis justis atque perfectis esse universitas non potest. Item si deessent, quæ sive peccarent, sive non peccarent, nihil universitatis ordini minueretur, etiam sic plurimum deesset. Animæ sunt enim rationales, et illis superioribus officio quidem impares, sed natura pares: quibus adhuc inferiores sunt multi, et tamen laudabiles a summo Deo constitutarum rerum gradus.

XXXIII. Illa ergo natura sublimioris officii est, quæ non solum si non esset, sed etiam si peccaret, minueret ordinem universitatis. Inferioris officii est ista, quæ tantummodo si non esset, non autem si peccaret, aliquid minus haberet universitas. Illi data est potentia omnia continendi officio proprio, quod rerum ordini deesse non possit: nec ideo in bona voluntate permanet, quia hoc accepit officium; sed ideo accepit, quoniam ab illo qui dedit permansura prævisa est. Nec tamen sua majestate continet omnia, sed inhærendo illius majestati, et ejus imperiis devotissime obtemperando, a quo et per quem et in quo facta sunt omnia. Huic autem datum est quidem non peccanti potentissimum officium continendi omnia; non tamen proprium, sed cum illa, tanquam ei quæ peccatura præcognita est. Habent sane spiritalia quæque inter se et conjunctionem sine cumulo, et sejunctionem sine diminutione: ut neque adjuvaretur illa in actionis suæ facilitate, cum hæc sibi conjungeretur, neque difficilior illi actio fieret, si hæc officium suum peccando desereret. Non enim locis et mole corporum, sed parilitate affectuum jungi, et disparitate se jungi possunt spiritalia creaturæ, quamvis corpora sua quæque possideant.

XXXIV. In corporibus autem inferioribus atque mortalibus post peccatum anima ordinata, regit corpus suum; non omni modo pro arbitrio, sed sicut leges universitatis sinunt. Nec ideo tamen talis anima inferior est corpore cœlesti, cui corpori etiam corpora terrena subjecta sunt. Pannosa quippe vestis damnati servi multo est inferior veste bene meriti, et in honore magno apud dominum constituti: sed ipse servus melior est qualibet veste pretiosa, quia homo est. Illa ergo inhæret Deo, et in cœlesti corpore, angelica potestate, etiam terrestre corpus ornat et regit, sicut jubet ille cujus nutum intuetur ineffabiliter. Ista vero mortalibus membris onerata, vix hoc ipsum quo premitur administrat intrinsecus, et tamen ornat quantum potest: cætera vero extrinsecus adjacentia, longe infirmiore operatione extrinsecus afficit sicut potest.

XXXV. Unde colligitur non defuturum fuisse ornatum congruentissimum infimæ corporeæ creaturæ, etiam si ista peccare noluisset. Quoniam quæ totum potest regere, etiam partem regit: quæ autem minus potest, non continuo potest ampliora. Perfectus enim medicus etiam scabiem sanat efficaciter: at non continuo qui scabioso utiliter consulit, universæ humanæ valetudini mederi potest. Et ratio quidem si certa conspicitur, qua manifestum fiat esse oportuisse creaturam, quæ nunquam peccaverit, nunquam peccatura sit, etiam illud eadem ratio renuntiat a peccato illam libera voluntate abstinere, neque coactam non peccare, sed sponte. Verumtamen etiamsi peccaret (quanquam non peccavit, sicut eam non peccaturam præscivit Deus); tamen si etiam ipsa peccaret, sufficeret Dei potestas ineffabilis potentiæ, ad regendam istam universitatem, ut omnibus congrua et condigna retribuens, nihil in toto imperio suo turpe atque indecorum esse per-

mitteret. Quia sive per nullas ad hoc ipsum conditas Potestates, si omnis angelica natura ab ejus præceptis peccando defecisset, majestate sua decentissime atque optime regeret omnia: nec sic invidens creaturæ spirituali ut esset; qui etiam corporalem peccantibus quoque spiritualibus longe inferiorem, tanta largitate bonitatis instituit, ut nullus sit cœlum terramque rationabiliter intuens, omnesque naturas visibiles in suis generibus moderatas, formatas, ordinatas, qui vel alium credat artificem omnium esse quam Deum vel non eum ineffabiliter laudandum esse fateatur. Sive nulla est melior rerum ordinatio, nisi potestas angelica naturæ excellentia et bonitate voluntatis in dispositione universitatis superemineat, etiamsi omnes peccassent Angeli, nullam inopiam facerent ad regendum imperium suum Creatori Angelorum. Non enim vel bonitas ejus quasi aliquo tædio, vel omnipotentia difficultate deficeret ad creandos alios quos in eis sedibus collocaret, quas peccando alii deseruissent; aut creatura spiritualis quantilibet numeri, si pro suis meritis damnaretur, angustare posset ordinem, qui convenienter et decenter excipit quoscumque damnandos. Quacumque se igitur consideratio nostra converterit, ineffabiliter laudandum invenit Deum naturarum omnium conditorem optimum, et administratorem justissimum.

XXXVI. Postremo ut relinquamus contemplationem pulchritudinis rerum iis qui eam divino munere videre possunt, nec eos qui non possunt ad ineffabilia contuenda verbis conemur adducere, et tamen propter loquaces aut infirmos aut insidiosos homines tantam quæstionem brevissima complexione peragamus; Omnis natura quæ minus bona fieri potest, bona est: et omnis natura dum corrumpitur, minus bona fit. Aut enim non ei nocet corruptio, et non corrumpitur, aut si corrumpitur, nocet

ei corruptio : et si nocet , minuit aliquid de bono ejus , et eam minus bonam facit. Nam si penitus eam privat omni bono , quidquid ejus remanebit , jam corrumpi non poterit : quia nullum erit bonum cujus ademptione possit nocere corruptio. Cui autem non potest nocere corruptio , non corrumpitur. Porro natura quæ non corrumpitur , incorruptibilis est. Erit ergo natura , quod absurdissimum est dicere , corruptione facta incorruptibilis. Quapropter quod verissime dicitur , omnis natura in quantum natura est , bona est : quia si incorruptibilis est , melior est quam corruptibilis : si autem corruptibilis est , quoniam dum corrumpitur minus bona fit , sine dubitatione bona est. Omnis autem natura aut corruptibilis est , aut incorruptibilis. Omnis ergo natura bona est : naturam voco quæ et substantia dici solet. Omnis igitur substantia aut Deus , aut ex Deo ; quia omne bonum aut Deus , aut ex Deo.

XXXVII. Quibus constitutis atque firmatis tanquam in capite ratiocinationis nostræ , attende quid dicam. Omnis natura rationalis , cum libero voluntatis arbitrio condita , si manet in fruendo summo atque incommutabili bono , procul dubio laudanda est ; et omnis quæ tendit ut maneat , etiam ipsa laudanda est : omnis autem quæ non in eo manet ; et non vult agere ut maneat , in quantum ibi non est , et in quantum non id agit ut ibi sit , vituperanda est. Si ergo laudatur rationalis natura quæ est facta , nemo dubitat laudandum esse qui fecit ; et si vituperatur , nemo dubitat ejus Conditorum in ipsa ejus vituperatione laudari. Cum enim propterea vituperamus hanc , quoniam summo et incommutabili bono , id est , Creatore suo frui non vult , illum sine ulla dubitatione laudamus. Quantum ergo bonum , et quam vel ineffabiliter linguis omnibus , vel ineffabiliter cogitationibus omnibus prædicandus et honoran-

dus est creator omnium Deus , sine cujus laude nec laudari possumus , nec vituperari ! Non enim vituperari passumus quia in eo non manemus , nisi quia magnum et summum et primum nostrum bonum est manere in illo : unde autem hoc , nisi quia ille ineffabile bonum est ? Quid ergo inveniri potest in nostris peccatis unde ille vituperetur , quando vituperatio peccatorum nostrorum nulla est , nisi ille laudetur ?

XXXVIII. Quid quod etiam in ipsis rebus , quæ vituperantur , nullius vituperatur nisi vitium ? Nullius autem vituperatur vitium , nisi cujus natura laudatur. Aut enim secundum naturam est quod vituperas ; et non est vitium , tuque magis emendandus es , ut recte vituperare noveris , quam illud quod non recte vituperas ; aut si vitium est , ut recte vituperari possit , etiam contra naturam sit necesse est. Omne quippe vitium , eo ipso quo vitium est , contra naturam est. Si enim naturæ non nocet , nec vitium est : si autem quia nocet ideo vitium est , ideo vitium est quia contra naturam est. Quod si non suo , sed alieno vitio aliqua natura corrumpitur , injuste vituperatur , et quærendum est utrum illa natura non corrumpatur vitio suo , cujus vitio potuit aliena natura corrumpi. Sed quid est aliud vitium , nisi vitio corrumpi ? Porro natura quæ non vitiat , caret vitio : cujus autem vitio aliena natura corrumpitur , habet utique vitium. Prior ergo vitiosa est , et prior corrumpitur vitio suo , cujus vitio alia quoque corrumpi potest. Ex quo colligitur , contra naturam esse omne vitium , etiam ejus rei cujus est vitium. Quapropter quoniam in quacumque re non vituperatur nisi vitium , ideo autem vitium est , quia contra naturam ejus rei est cujus est vitium , nullius rei recte vituperatur vitium , nisi cujus natura laudatur. Non enim tibi recte in vitio displicet , nisi quia vitiat quod in natura placet.